

ארו"ח 1234567

פסח

סימן כא

מכירת כלי חמץ לנכרי

סעודה שנמכרו לגוי אין צריכים טבילה, כי רק כלי סעודה צריכים טבילה (ע"ז עה, ב).

אבל תירוץ זה צ"ע, שהרי הדין דצריך לשפשפן הוא בנוגע לכל הכלים (לא רק כלי סעודה), ומכיון שהכלים שצריך לשפשפן אינם נכללים (לשיטתו של שער הכולל) בהמכירה, א"כ איזה כלים נמכרים (כנזכר בשטר המכירה שמוכרים הכלים). ועל כרחק צריך לומר שבשטר המכירה נכללים גם הכלים אשר מאיזו סיבה לא שיפשו אותם. וא"כ הדרא קושיא לדוכתא, מדוע אינם צריכים טבילה.

והנראה בזה בהקדם דברי רש"י בפ"י על התורה בענין טבילת כלים (על הפסוק (מטות לא, כג) אך במי גדה יתחטא) – וז"ל: לפי פשוטו חטוי זה לטהרו מטומאת מת, אמר להם צריכין הכלים גיעול לטהרם מן האיסור וחטוי לטהרן מן הטומאה. ורבותינו דרשו מכאן שאף להכשירן מן האיסור הטעין טבילה כו'.

והמובן מלשון רש"י "להכשירן מן האיסור", אשר לשיטת רש"י גם הענין דטבילת כלים שייך לענין איסור ("להכשירן מן האיסור"). וכן משמע

ידוע מ"ש באחרונים (הנודע ביהודה בשו"ת שיבת ציון סי"א, והחתם סופר בשו"ת או"ח סק"ט), שבמכירת חמץ לנכרי לא ימכור את הכלים החמוצים, שאם מוכרם צריך להטבילם כשחוזר וקונה אותם מהגוי לאחר חג הפסח.

אמנם בנוסח שטר המכירה של אדמו"ר הזקן כתוב „וכן כלים מחומצים שיש עליהם חמץ בעין“, והיינו שגם את הכלים מוכר לנכרי, ואעפ"כ לא מצינו שרבינו יכתוב שצריך להטביל את הכלים אחר הפסח. ומעשה רב שאין מטבילין אותם.

ובשער הכולל על סידור אדמו"ר הזקן (להרא"ד לאוואוט) מתרץ, שמכיון שרבינו כתב שמוכרים רק „כלים מחומצים שיש עליהם חמץ בעין“, והרי הדין הוא ש„כל הכלים שאינו רוצה להכשירן כו' צריך לשפשפן כו' ולהדיחן כו' שלא יהא חמץ ניכר בהן“ (שו"ע אדמו"ר הזקן ר"ס תנא), נמצא, שכלי סעודה לא נמכרו כלל במכירת החמץ שהרי הם נקיים מחמץ בעין (ובמכירת חמץ מוכרים רק כלים שאינם כלי סעודה שיש עליהם חמץ בעין) – ולפיכך אין צריכים להטביל את כלי הסעודה אחרי הפסח כי מלכתחילה אינם בכלל המכירה, והכלים שאינם כלי

(ע"ד הכשר מצוה), היינו שהכלי נעשה מוכן ומוכשר להשתמש בו, כלומר, פעולת הטבילה אינה להוציא את מציאות האיסור מן הכלי (כי זה כבר נפעל על ידי ההגעלה, או שמלכתחילה לא הי' בו איסור), אלא לעשות את הכלי מוכשר להשתמשות (של יהודי) שמושלת מאיסור, היינו שאין בו האפשרות והעלוליות לאיסור, דכאשר הכלי הוא ברשות נכרי, הרי אף כאשר לפועל לא השתמש בו באיסור, מכל מקום ישנה האפשרות שיעשה כן, ולכן, כשעובר הכלי לרשותו של יהודי, להשתמשות שבה לא קיימת אפילו ה"אפשרות" להשתמש באיסור, צריך הכלי לעבור טבילה "להכשירו מן האיסור".

ולכן גם כלים חדשים (ואלו שתשמישן בצונן) צריכים טבילה, אע"פ שלא בלעו איסור, כי בזה גופא שהיו ברשות הנכרי, נעשו בגדר "ראוי" לענין האיסור.

ועיין גם ריטב"א (ע"ז שם) "כלי סעודה כו' ומשום דסופן להשתמש באיסור ויצאו לקדושה הצריכם הכתוב טבילה אף בחדשים כו'", ומשמע מלשונו שהטומאה היא לא משום עצם הדבר שהכלי נמצא ברשות העכו"ם, כי אם מצד זה שראוי לבליעת איסור (ועד שבסופו ודאי שיבלע איסור), ולכן חיוב טבילה הוא רק בכלי סעודה. וכן מוכח במאירי לע"ז שם, דהטבילה היא "על שיוצאין מטומאת גיעול לקדושת מאכלות", ועיי"ש, שלכן טבילה צריכה להיות "אחר שהוכשרו שאם אתה מטבילין עד שלא הוכשרו האיך

ברמב"ם (הל' מאכלות אסורות פי"ז ה"ג) "הוסיף לו טהרה אחר עבירתו באש להתירו מגיעולי עכו"ם". ועיין ג"כ לשון הרמב"ם בפירוש המשניות (סוף מס' ע"ז) וכשיטבלו כו' הם טהורים לענין האסור והמותר ג"כ ^{הנה"ה} מוסף על ענין טומאה וטהרה.

וקשה, הרי הדין הוא שגם כלים חדשים צריכין טבילה (ע"ז שם), אע"פ שאין בהם בליעת איסור, וכדאיתא בגמ' (שם) "דהא ישנים וליבנן כחדשים דמו ואפילו הכי בעי טבילה". ועיין ג"כ בפרש"י על התורה שם בפירוש סיום הכתוב הנ"ל "וכל אשר לא יבוא באש תעבירו במים" – "וכל אשר לא יבוא באש, כל דבר שאין תשמישו ע"י האור . . ולא בלעו איסור", "תעבירו במים – מטבילו ודיו כו'". וא"כ מכיון שהכלים "לא בלעו איסור", איך שייך לומר שצריכין טבילה "להכשירן מן האיסור"?

ויש לבאר זה ע"פ דיוק לשון רש"י דטבילה היא כדי "להכשירן מן האיסור" – דלא כלשונו לפני זה לענין הגעלה "לטהרם מן האיסור" (וכמו כן "חטוי" הוא, "לפי פשוטו", "לטהרן מן הטומאה"), די"ל שבשינוי לשון זה בין הגעלה ("לטהרם") לטבילה ("להכשירן") מוסבר החילוק בין הגעלה לטבילה.

דהנה גדר "טהרה" שייך רק בדבר שיש בו טומאה או איסור, ולכן נקראת הגעלה, שמוציאה את מציאות האיסור הבלוע בכלי, "לטהרם מן האיסור"; משא"כ "להכשירן" הוא כמו לשון הכנה

לנכרי, כי אע"פ שמוכרים חמץ וכלים החמוצים לנכרי, ומוסרים לו אפילו את המפתחות של החדרים שהחמץ והכלים נמצאים בהם, מכל מקום המכירה היא באופן שידוע מלכתחילה שמיד לאחר הפסח יחזרו לרשות היהודי, ואינו שכיח כלל שהנכרי ישתמש בפועל בחמץ ובכלים הנמכרים [עד שישנם אחרונים שכתבו שכל הענין דמכירת חמץ הוא כעין הערמה, אלא שלגבי חמץ גם זה מועיל]. ומכיון שאינו שכיח כלל שהנכרי ישתמש בהם, נמצא שהמכירה היא באופן שאין הכלי עומד להשתמשות של נכרי, ולפיכך אין צריכים טבילה, להכשירן מן האיסור^{החכם} [ובמקרה שהנכרי משתמש בכלים – הרי הם צריכים לא רק טבילה אלא גם הגעלה].

וי"ל דהנודע ביהודה והחתם סופר שמצריכים להטביל הכלים שנמכרו להנכרי עם החמץ, ס"ל דכיון שסוף סוף ביכולת הנכרי להשתמש בהכלים ועל פי תורה אסור למנעו מזה – הרי זה נקרא שהכלי עומד להשתמשות נכרי (אף שאינו שכיח כלל) וצריכים טבילה להכשירן מן האיסור. ואכמ"ל.

הם נכנסים לקדושה ועדיין אינן ראויין לה ונמצאת הכלי טובל ושרץ בידו". והן הן הדברים.

ובדרך זו מתורצת בפשטות תמיהת המפרשים (ראה חתם סופר עה"ת ועוד) על דברי הרמב"ן בפ' מטות (לא, ג), שכתב הטעם שדין הגעלת כלי נכרים נאמר רק לאחר מלחמת מדין, ולא אחר מלחמת סיחון שגם שם לקחו ישראל שלל, ומתרץ לפי שארץ סיחון "מנחלת ישראל הוא והותר להם כל שללם אפילו האיסורים. . . אבל מדין לא הי' משלהם ולא לקחו את ארצם. . . ולכך נהג האיסור בכליהם". ותמהו המפרשים דהתינח גיעולי נכרים, אבל עדיין אינו מתורץ אמאי לא השמיענו הכתוב חיוב טבילת כלי נכרים לעיל במלחמת סיחון. וע"פ הנ"ל קושיא מעיקרא ליתא, מאחר שגם טבילת כלי נכרים הוא "להכשירן מן האיסור", ומאחר שבמלחמת סיחון "הותר להם כל שללם אפילו האיסורים", הרי כשם שאין צורך בהגעלת כלים כן פטורים מטבילה. ועפ"ז יש ליישב הטעם שאין צריכים לטבול את כלי החמץ שמוכרים

סימן כב

פסח מצרים

אזוב למשקוף ולשתי מזוזות ושיאכל בחפזון אין אותן הדברים נוהגים לדורות ולא נעשו אלא בפסח מצרים בלבד. ע"כ.

ברמב"ם סוף הלכות קרבן פסח: זה שנאמר במצרים שילקח הפסח מבעשור ושהוא טעון הגעת דם באגודת